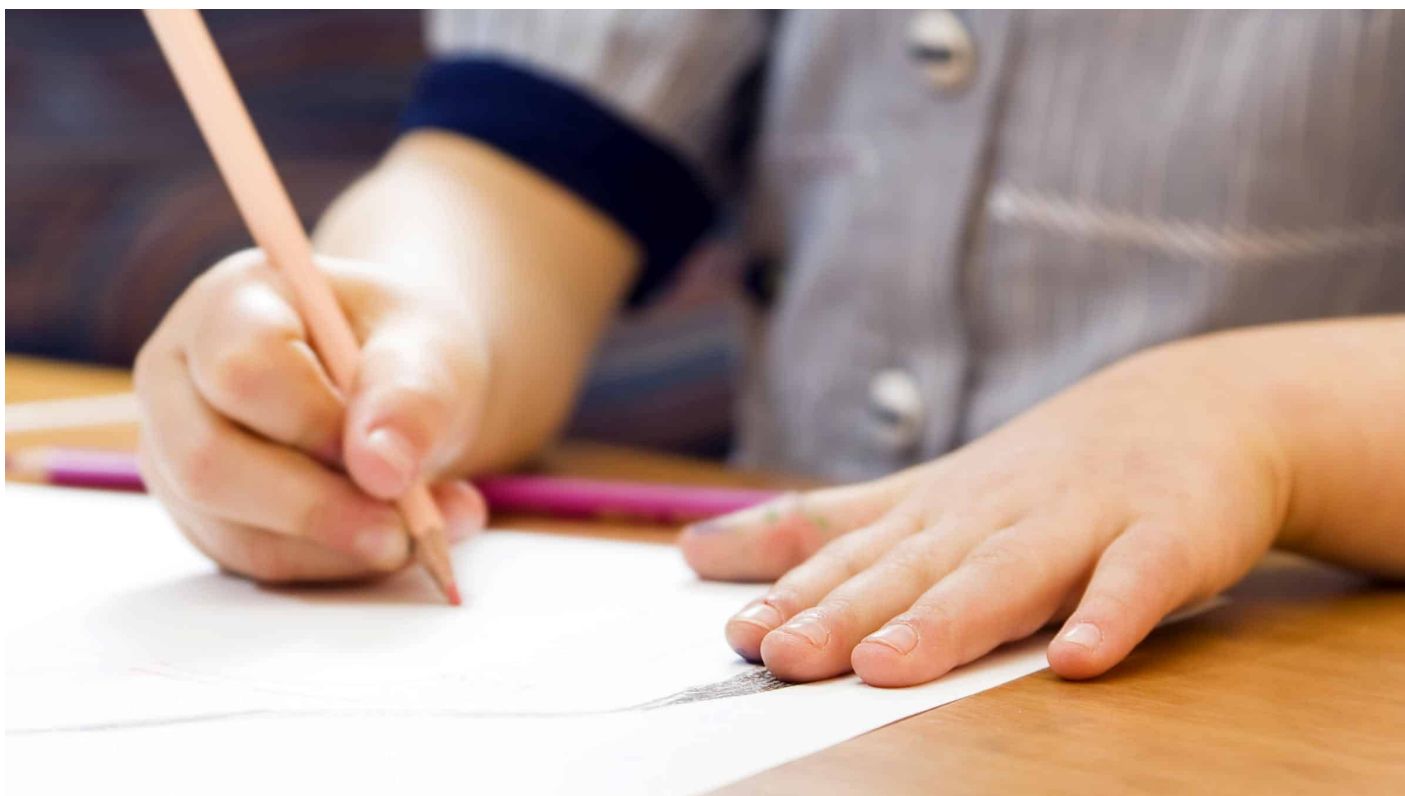

Prava i potrebe djece sa smetnjama u razvoju

Inkluzija djece sa smetnjama u razvoj u RS često nije adekvatna zbog nedostatka resursa i podrške. Zakon zahtijeva individualne planove, ali to rijetko funkcionira. Roditeljima je potrebna pomoć u prepoznavanju smetnji i prihvatanju inkluzije.

„Pojam inkluzija ima porijeklo u latinskom jeziku, a predstavlja izvedenicu koja znači uključivanje, uključenost, obuhvatanje i podrazumijevanje“ (Suzić 2008:10), a inkluziju kao najopštiji pojam možemo definisati kao proces ili pristup u kome segment nečega ili pojedinca u društvu posmatramo kao dio cjeline.“ (Suzić 2008:11).

Ignorisanje ili neadekvatan pristup inkluziji koja se tiče uključivanja djece sa smetnjama u razvoju u predškolske ustanove dovodi do obesviješćenosti društva, koje će zanemarivanjem ili marginalizovanjem inkluzije zapadati u dublje krize ukupne društvene svijesti. Pričati o tome da je inkluzija neophodna, a sa druge strane ne omogućavati konkretne uslove za sprovođenje - **nemoralno je i nehumano.**

U vezi sa ovim, Hrnjica i dr. ističu:

„Djeca sa razvojnim smetnjama najčešće se razvrstavaju u šest osnovnih grupa: djeca sa senzornim smetnjama, djeca sa tjelesnim smetnjama, djeca sa nedovoljno razvijenim saznavnim sposobnostima,

djeca sa poremećajima govora, djeca sa poremećajima motorike i djeca sa izraženim poremećajima u ponašanju. Kada je dominantno oštećenje vezano za centralni nervni sistem, smetnje mogu biti kombinovane.” (Hrnjica i dr. 1991:15).

Zakon o predškolskom vaspitanju Republike Srpske navodi pomenute smetnje, **određuje normative u grupi u kojoj boravi takvo dijete u odnosu na broj odraslih, tj. vaspitača, mogućnosti asistenta, volontera i sl.** Uvažavanjem prethodno navedenih činjenica nameće se zaključak da je važna identifikacija razvojne smetnje ili smetnji kod pojedinog djeteta, formiranje individualnog plana od strane tima stručnjaka, te stvaranje realnih uslova da se takav plan i realizuje. Na osnovu zakonskih propisa, rad u grupi sa djetetom koje ima smetnje u razvoju treba da obavlja stručno lice s određenim kvalifikacijama, a tehničku pomoć vaspitaču može obavljati i nekvalifikovano lice, jer se pomoć odnosi na obavljanje higijenskih potreba, oblačenja i sl.

U **Programu predškolskog vaspitanja i obrazovanja Republike Srpske** do sada nije bilo naznaka o putevima, načinima i mogućnostima uključivanja djece sa smetnjama u razvoju, inkluzija je i zakonski propisana, ali se na prostoru Republike Srpske ne primjenjuje na adekvatan način. U praksi, u vrtiću, u grupi, nema valjanih argumenata o tome, s obzirom na to da su grupe prekobrojne, u grupu se uključuje dvoje ili više djece sa smetnjama u razvoju, a u većini tih grupa nema ni asistenta ni osobe koja pruža tehničku pomoć, ukratko – rad u grupi je otežan. Program predškolskog vaspitanja i obrazovanja Republike Srpske naglašava neophodnost izrade individualnih planova za djecu sa smetnjama u razvoju u saradnji sa roditeljima i timom stručnjaka, što u praksi takođe izostaje.

Posebno je važan uvid roditelja u izradu plana, da bi oni svojim prijedlozima i sugestijama ukazali na ponašanje, navike i mogućnosti djeteta koje ono ispoljava u porodičnom okruženju, te da bi se individualni plan ujednačio i prilagodio konkretnom djetetu. Poznato je da u Republici Srpskoj prilikom upisa u vrtić svako dijete ide na ljekarski pregled.

Primjeri ukazuju na sljedeće: **roditelji djeteta** koje ima neku smetnju u razvoju dobiju ljekarsko uvjerenje da je njihovo dijete **psihofizički zdravo**, takođe je i rijetkost da je dijete koje ima smetnju kategorisano prije upisa u vrtić. Roditelji tog djeteta često iz emotivnih razloga ne žele da vide problem koji ima njihovo dijete, što nameće obavezujući stav društva da u okviru određenih resursa osmisli strategiju kako pomoći roditeljima da lakše prihvate da njihovo dijete ima neku smetnju u razvoju i shvate da se blagovremenim reagovanjem kod pojedinih smetnji u ranom uzrastu djeteta mogu postići dobri rezultati u smislu poboljšanja njihovog stanja. Ima primjera da roditelji lutaju od jednog do drugog doktora, a tim nalazima se uglavnom sugeriše uključivanje njihovog djeteta u vršnjačku grupu.

Uslovi i pretpostavke za uključivanje

Potpuna odgovornost se prenosi na **predškolske ustanove**, posebno **vaspitače** u čijim grupama ima djece s nekom smetnjom u razvoju. Vaspitači nemaju naznaka o pristupu određenoj smetnji;

neke su vidljive, a neke se ispoljavaju tokom boravka djeteta u vrtiću. Vaspitači u pomenutim situacijama nemaju znanja, vremena ni mogućnosti za djelovanje, što je paradoksalno i neprofesionalno. **Kategorizacija** pojedine djece pri upisu u vrtić treba biti zakonski riješena. Na nivou predškolskih ustanova poželjno je da se omoguće uslovi za **identifikaciju djece** sa smetnjama u razvoju tokom prvih mjeseci boravka u vrtiću i za njihovu kategorizaciju u saradnji sa timom stručnjaka.

“Inkluzivno obrazovanje podrazumijeva osiguranje elementarnih pretpostavki za uspješnu inkluziju, gdje se na prvo mjesto stavlja angažovanje stručnjaka-rehabilitatora (defektologa) za stručnu pomoć i podršku u nastavi kako učenicima, tako i nastavnicima i roditeljima djece sa posebnim potrebama. Uključivanje djece u školski kolektiv biće olakšano ako je taj proces počeo još u predškolskom periodu.” (Vukajlović, Mešalić 2012).

Uključivanje u predškolske ustanove djece sa smetnjama u razvoju trebalo bi da slijedi sljedeće „**pricipa inkluzivnog vaspitanja i obrazovanja**“:

- princip socijalne prihvaćenosti i podrške;
- princip rane intervencije;
- princip individualizacije;
- princip funkcionalnog razvijanja sposobnosti;
- princip stimulacije i kompenzacije. (Suzić 2008:45)

Suzić takođe navodi da organizacione pretpostavke za uključivanje djece sa posebnim potrebama u redovna odjeljenja podrazumijevaju sljedeće aktivnosti:

- izradu nastavnog plana za dijete sa posebnim potrebama;
- pripremu odjeljenja za dijete sa posebnim potrebama;
- obuku nastavnika i specijalnog pedagoga, odnosno mobilnog tima;
- realizaciju nastavnog plana i programa;
- praćenje i valorizaciju efikasnosti ovog programa, tj. uključenost djeteta s posebnim potrebama u redovne aktivnosti u učionici. (Suzić 2008:27)

Rana inkluzija u predškolskom uzrastu ostvariva je ukoliko se omoguće uslovi za integraciju na primjeru pomenutih „organizacionih pretpostavki“.

Prema Golubović (2014), inkluzivno obrazovanje „podrazumijeva puno uključivanje djece sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, u obrazovne grupe u predškolskim ustanovama“ i seže do srednjoškolskog uzrasta. Autorka navodi i neophodnost stručnih kadrova i materijalno-tehničkih uslova za sprovođenje inkluzije, kao i „u podršci djeci koja imaju smetnje u razvoju“ navodi da se procjena potreba djeteta za dodatnom podrškom vrši na osnovu slijedećih principa:

- poštovanje urođenog dostojanstva i individualnosti, uključujući slobodu sopstvenog izbora;

- zabrana diskriminacije;
- uvažavanje razvojnih sposobnosti djece iz osjetljivih grupa kao i poštovanje prava ove djece na očuvanje ličnog identiteta;
- obezbjeđivanje potpune uključenosti u obrazovni sistem i kvalitetno napredovanje.

Golubović ističe da „*procjena potreba djeteta može da se obavi u predškolskom, osnovnoškolskom i srednjoškolskom uzrastu djeteta, kad god je potreba za dodatnom podrškom potrebna, tako da ona nije vezana samo za upis u školu.*” (Golubović 2014:5).

U PRAKSI

Nažalost, dosadašnji primjeri iz prakse pokazuju da u vrtićima Republike Srpske nisu sazreli uslovi za obuhvatanje djece sa smetnjama u razvoju, inkluzija se uglavnom sprovodi nestručno, ne uvažava nijednu pomenutu „**pretpostavku za intergaciju ni princip inkluzivnog obrazovanja.**” I time je sve što se tako radi na štetu djece koja imaju neku smetnju u razvoju, pa onda i ostale djece u grupi. Djecu sa smetnjama u razvoju treba uključiti u društvo vršnjaka, opet zavisno od smetnje, da bi se kod druge djece razvijala empatija prema toj djeci, da ih razumiju i prihvate onakvim kakva jesu. Navedeni primjeri i zapažanja iz prakse ukazuju da su neophodne zakonske mjere u okviru koncepcije kurikuluma predškolskog vaspitanja i obrazovanja formulisanjem realizacije inkluzije prema evropskim standardima.

Na jednom seminaru, jedan od autora **Programa** predškolskog vaspitanja i obrazovanja Republike Srpske, predložio je da se u Radnoj knjizi za vaspitače upiše da se realizuje plan individualizacije (premda se ne realizuje stručno) i sugerisano je da se taj dio u Radnoj knjizi za vaspitače precrtava ukoliko nema individualnog plana. Dug je period otkako je Program u upotrebi (deset godina), a da se nisu naznačile mogućnosti za inkluziju.

U praksi, u vrtićima Republike Srpske nailazimo na primjere formalnog pristupa u radu sa tom djecom, uglavnom zadovoljava neke „*papirološke obrasce*” i u većoj mjeri je banalizovan.

Javne diskusije o uključivanju djece sa smetnjama u razvoju u vrtićke grupe prije nekoliko godina u **nekim gradovima Republike Srpske**, kompetentna mišljenja defektologa, psihologa, logopeda i dr. nisu dala „**zeleno svjetlo**” da se inkluzija uvede „**reda radi**” iz poznatih razloga: svaka smetnja zahtijeva individualni pristup, izradu individualnog plana, angažovanje defektologa i sl. koji će imati funkciju asistenta u grupi u kojoj to dijete boravi, kao i to da je neophodno stručno usavršavanje vaspitača koji bi se bavili tom djecom. Sugestije iz pomenutih javnih diskusija o potrebi valjane inkluzije na neki su način prećutno proglašene nevažećim.

Zato i jeste alarmantno stanje u vrtićima Republike Srpske, te se nameće potreba za kurikulumom koji inkluziju mora dovesti na mjesto koje joj pripada, u prvom redu prema **individualnim** potrebama i pravima djece koja imaju **smetnje u razvoju**, ali i omogućiti i drugoj djeci da ih na adekvatan način prihvate kao dio **grupe, društva i sl.**

Važnost i suština inkluzije, može se reći sumirane su u sljedećem: ***“Na savjesti svakog nastavnika, pedagoga, psihologa, logopeda i defektologa je da u obrazovanju i vaspitanju i tretmanu svakog pojedinog djeteta sa smetnjama i ometenošću u razvoju primjeni ono što trenutno važi kao najefikasniji dijagnostički i terapijski princip u svijetu.”*** (Golubović 2014:4).

LITERATURA:

1. Golubović, S.(2008). *Smetnje i ometenosti u razvoju*. Banja Luka: Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske.
2. Hrnjica, S. i dr.(1991). *Ometeno dete*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
3. *Program predškolskog vaspitanja i obrazovanja, autorski tim*(2007). Banja Luka: Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske
4. Suzić, N.(2008) *Uvod u inkluziju*. Banja Luka: XBS.
5. Vukajlović, B. i Mešalić, Š.(2012). *Metodički pristup (posebne potrebe u vaspitanju i obrazovanju)*. Banja Luka: Nezavisni univerzitet
6. *Zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju Republike Srpske*: Čl. 27(1,2,3);Član. 39(4,8,10, 11, 12),Član 51(1,2),Član 52(1,2,3),Član 54(1,2,3,4).

Tags

Obrazovne strategije

Collections

Autorski tekstovi